

אוניברסיטת בר-אילן
החוג המשולב למדעי החברה
תהליכים חברתיים בישראל - סמינריון מחקרי
מרצה: ד"ר עדה יורמן
שנה"ל תשס"ה

נושא הסמינר: תנועות מחאה וסרבנות מצפונית בישראל.

מערכת היחסים הקרובה בין הצבא לבין החברה האזרחית בישראל, השתקפה במשך שנים באמצעות התיאור הפופולרי של ישראל כ"אומה במדים" או בתיאור הצבא כ"צבא העם". בעשור האחרון החל מודל "האומה במדים" מאבד מערכו, ובצד הקול המיליטריסטי נשמע גם קול אנטי מיליטריסטי שאת אחד מביטוייו ניתן לראות בתופעת הסרבנות המצפונית ובתנועות מחאה שונות דוגמת: "יש גבול".

הסמינר נועד לבחון את תופעת המחאה האנטי מיליטריסטית והסרבנות המצפונית מקום המדינה ועד ימינו אלה, תוך שימת דגש על התגובה החברתית לדפוס זה. במסגרת הסמינר נעסוק בשאלות שונות ובהן אפשרות קיומה של הסרבנות המצפונית בחברה מיליטריסטית דוגמת החברה הישראלית, וכן בהשלכות התופעה על תפיסת העולם של יחידים וקבוצות בחברה הישראלית.

המחקרים השונים במסגרת סמינר זה יתמקדו באספקטים השונים של הסרבנות והמחאה האנטי מיליטריסטית תוך שימוש בשיטות מחקר איכותניות, במדעי החברה.

חובות הסטודנטים

נוכחות והשתתפות פעילה במפגשים הכיתתיים והצוותיים.
 קריאת המאמרים ברשימה הביבליוגרפית.
 הצגת המחקר בפני משתתפי הסמינר.
 הגשת עבודה בתום הקורס.

הרכב הציון

הצגת העבודה בפני משתתפי הסמינר - 30%
 עבודת המחקר - 70%

ביבליוגרפיה

שיטות מחקר איכותניות

בן-יהושע-צבר, נ' (1990). המחקר האיכותי בהוראה ובלמידה. תל-אביב: מודן.
שמו סוציולוגיה לפי צבר. מח (119837)

Denzin, N. & Lincoln, Y. S. (2000). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. In: N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (ed.), Handbook of Qualitative Research (pp. 1-30). London: Sage Publications.

שמו סוציולוגיה לפי HAN (485962)

לומסקי-פדר, ע' (1996). המשמעות האישית של חוויית המלחמה: סיפורי חיים של גברים ישראלים. מגמות, ל"ה, ע"מ 48-73.

כתב עת באולם 4

יורמן, ע' (2001). התגובה החברתית לאירועי ואדי סאליב. דברי הקונגרס העולמי השנים עשר למדעי היהדות, 12, (ה), ע"מ 111-120.

כתב עת בספרייה המרכזית (יהדות) וגם עבודת מ"א לפי יור. תג (265714)

קורן, א' (1994). הכיסוי של יום האדמה בעיתונות הישראלית. פתוח"ח (1), ע"מ 3-16. וגם בתוך: ערכים (1-2) (104-105) 1988, עמ' 74-90.

כתב עת באולם 4

הבניית בעיות חברתיות

Goode, E. & Ben-Yehuda, N. (1994). Moral Panics: Culture, Politics and Social Construction. *Annual Review of Sociology*, 20, pp. 149-171.
כתב עת באולם 6

Ben-Yehuda, N. (1986). The Sociology of Moral Panics: toward a new synthesis. *Social Quarterly* (27), pp. 495-513.
תדפיס 9893 (595932)

Ross, R. & Staines, G. L. (1973). The Politics of Analyzing Social Problems. *Social Problems*, 20 (1), pp. 15-39.
כתב עת באולם 2א

Spector, M. & Kitsuse, J. I. (1977). *Constructing Social Problems*. London: Cumming Publishing Company. (pp. 23-96).
שמור סוציולוגיה לפי SPE (134254)

מיליטריזם

בן-אליעזר, א' (1994). אומה במדים ובמלחמה: ישראל בשנותיה הראשונות. זמנים, 49, ע"מ 55-65.
כתב עת באולם 4

קימרלינג, ב' (1993). מיליטריזם בחברה הישראלית. תיאוריה וביקורת, 4, ע"מ 123-140.
כתב עת באולם 4 בדלפק וגם תדפיס 8510 (515957)

Kimmerling, B. (1993). Patterns of Militarism in Israel. *European Journal of Sociology*, 2, pp. 1-28.
כתב עת באולם 6

בן-אליעזר, א' (2003). החברה הצבאית והחברה האזרחית בישראל – גילויים של אנטימיליטריזם וניאומיליטריזם בעידן פוסט-הגמוני. בתוך: אלחאגי, מ' ובן-אליעזר, א' (עורכים), בשם הביטחון – סוציולוגיה של שלום ומלחמה בעידן משתנה. חיפה: אוניברסיטת חיפה, ע"מ 29-76.
שמור סוציולוגיה לפי בשם.הב (568788)

קימרלינג, ב' (2001). ההבניה החברתית של המושג "ביטחון לאומי" של ישראל. תרבות דמוקרטית, 4-5, ע"מ 267-299.
כתב עת באולם 4

סרבנות

אפשטיין, א' (1999). המאבק על הלגיטימציה: התפתחות הסרבנות המצפונית בישראל מהקמת המדינה ועד מלחמת לבנון. סוציולוגיה ישראלית, א (2), ע"מ 319-354.
כתב עת באולם 4 בדלפק

Levi, M. & Detray, S. (1993). A weapon against the War: Conscientious Objection in the United States, Australia and France. *Politics and Society*, 21, (4), pp. 425-464.
כתב עת באולם 2

Levi, M (1997). *Consent, Dissent, and Patriotism*. Cambridge: Cambridge University Press.
323.65 LEV (412095) בספריה לפילוסופיה

Noone, M. F. (1993). Legal Aspects of Conscientious: a Comparative Analysis. In: Moskos, C. & Chambers, J. W. (eds.), *The New Conscientious Objection*. Oxford: Oxford University Press.
הוזמן. 15.11.04

גנז, ח' (1996). *ציות וסירוב: אנרכיזם פילוסופי וסרבנות פוליטית*. תל-אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד, ע' 107-130.
303.61 גנז צי (312922)

לין, ר' (1989). סרבנות מטעמי מצפון - מדוע דווקא במלחמת לבנון? עיונים בחינך, 49, 49-66.
כתב עת בספרייה לחינוך

פרוש, ע' (2000). ביקורת מבחן "הדגל השחור"-פסק הדין בפרשת כפר קאסם, מבחן הדגל השחור, והמושג פקודה בלתי חוקית בעליל. בתוך: רוזנטל, ר' (עורך), כפר קאסם-אירועים ומיתוס. תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. ע' 131-177.
E329.1(1) כפר(רוז) (467360)

חנין, ד', ספרד, מ', רוטברד, ש' (2004). משפטי הסרבנים – התובע הצבאי נגד חגי מטר, מתן קמינר, נעם בהט, שמרי צמרת, אדם מאור, התובע הצבאי נגד יונתן בן ארצי. תל-אביב: בבל.
E 343.0126 משפ.הס (588397)

תנועות מחאה

הלמן, ש', רפפורט, ת' (1997). "אלה נשים אשכנזיות, לבד, זונות של ערבים, לא מאמינות באלוהים, ולא אוהבות את ארץ ישראל": "נשים בשחור" ואיתגור הסדר החברתי. תיאוריה וביקורת, 10, ע"מ 175-192.
כתב עת באולם 4 בדלפק

הלמן, ש' (1999). יש גבול. 50 ל-48 מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל (גיליון מיוחד של תיאוריה וביקורת), 12-13, ע"מ 313-319.
כתב עת באולם 4 בדלפק וגם תדפיס 9199 (564357)

רזניק, ש' (2003). "לקחת את החוק לידיים" מימין ומשמאל – המחותרת היהודית ו"יש גבול". בתוך: אלחאגי, מ' ובן-אליעזר, א' (עורכים), בשם הביטחון – סוציולוגיה של שלום ומלחמה בעידן משתנה. חיפה: אוניברסיטת חיפה, ע"מ 509-533.
שמור סוציולוגיה לפי בשם.הב (568788)

צוקרמן – בראלי, ח', בנסקי, ט' (1989). "הורים נגד שתיקה": תנאים ותהליכים המובילים לצמיחת תנועת מחאה. מגמות, ל"ב, (1), ע"מ 27-42.
כתב עת באולם 4 וגם תדפיס במערכת תדפיסים סרוקים ADA (0393919)